

ספר זוהר התנאים

והוא: שלשלת מסורת הקבלה מהתנאים הקדושים, רבי יוחנן בן זכאי, ומסרה לרבי אליעזר בן הורקנוס, ומסרה לרבי עקיבא, ומסרה לרבי שמעון בן יוחאי זיע"א

מבוא: הגאון המקובל מוהר"ר דוד לוריא זיע"א, שהוא נין ונכד להגאון המהרש"ל זי"ע, גאון עצום בכל חלקי התורה, בנגלה ובנסתר, מוציא לאור כתבי הגר"א על חלק הנסותרות, בעל מחברו, נפש דוד על הזוהר הקדוש, וביאור על הפרקי דרבי אליעזר, חיבר ארבעה קונטרסים בשבח ובגדלות רבי אליעזר בן הורקנוס הוא רבי אליעזר הגדול. א. עמק הברכה. ב. שם האחד הוא אליעזר. ג. בית צדיק. ד. קונטרס מבוא לפרקי דרבי אליעזר.

רבי אליעזר מלמד לבנו ולרבי עקיבא סודות התורה

בספרו "עמק הברכה" כתב: וכן בזוהר ריש פרשת וירא במדרש הנעלם (צח). אמרו דאותיב לימיניה הורקנוס בריה, והוי מגלי ליה עמיקתא ומסתרתא כו', קיבל מיניה קפ"ט רזין עילאין כו', אמר ליה רבי עקיבא אוליף לי אורייתא, ופתח רבי אליעזר במרכבה כו', ואוליף ליה שלש מאות הלכות פסוקות בבהרת עזה, ורי"ו

דוד, מהדורת ווילנא, תרע"ג, על ספר הזוהר ועל זוהר חדש (ווילנא תרמ"ב). יא. הגהות על ספר שאילתות דרב אחאי גאון משבחה. נדפסו בתוך הספר 'העמק שאלה' של הנצי"ב. יב. הגהות על שו"ת הגאונים 'שערי תשובה' (לייפציג תרי"ח). יג. ספר כוכבי אור - הגהות ותוספות לספר היוחסין ולספר סדר הדורות. יד. פירוש למגילת אסתר. טו. פרקי רבי אליעזר, מהתנא רבי אליעזר הגדול בן הורקנוס, עם ביאור הרד"ל, ורשה, תרי"ב. טז. תפלתו של רד"ל בבית כלאו, [מכון ליפשיץ].

1. חיבוריו - ששה עשר ספרים: א. הגהות לששה סדרי משנה (ווילנא תרמ"ו-תרמ"ז). ב. הגהות על התלמוד הבבלי, נדפסו בש"ס ווילנא. ג. ביאור על סדר מועד בתלמוד הירושלמי, מובא במהדורת קעניגסברג. ד. הגהות על ביאורי הגר"א על סדר זרעים בתלמוד הירושלמי. ה. ביאור על התוספתא מסכת עוקצין. ו. ביאור ומבוא על פרקי דרבי אליעזר (ורשה תרי"ב). ז. ביאור על מדרש שמואל (ורשה תרי"ב). ח. ביאור למדרש פסיקתא דרב כהנא (תרנ"ג). ט. הגהות ופירושים על מדרש רבה, נדפסו בדפוס ווילנא. י. נפש

טעמי דפסוקי שיר השירים כו'. הרי שלמדו ממנו הרבה תורה באותה שעה [ואם היה מוחרם, אף לבנו הורקנוס היה אסור לו לשנות, אף על פי שלענין לישיב בד' אמות כתבו הפוסקים דבניו ובני ביתו מותרין], ועוד אמרו שם (צ.ט.) א"ר יצחק כל יומיו דרבי אליעזר הוי נהירא שמעתתא מפומי כיומא דאתיהבת בטורא דסיני כו', ומלשון כל יומיו משמע שלא היה נמנע מללמד כל ימיו אלא שלא נכנס לבית המדרש ולא לימד תורה ברבים משברכוהו, כמו שיתבאר לקמן אות י"ט בס"ד. (מהקטע הנזכר רואים שרבי אליעזר לימד לבנו הורקנוס ולתלמידו רבי עקיבא סודות התורה ורוזין עלאין).

היה מלמד לתלמידיו גם לאחר שברכוהו

ובפרק ד' דברכות (כה): כשחלה רבי אליעזר נכנסו תלמידיו לבקרו ואמרו לו רבינו, למדנו אורחות חיים כו', ומשמע באבות דרבי נתן (פרק י"ט משנה ד'), שזה היה חולי שמת בה רבי אליעזר, דקתני עלה הא דאמר רבי אלעזר בן עזריה חמשה דברים למדנו ממנו בשעת מיתה שהבאתי לעיל בסמוך, ואף על פי כן בקשו ממנו שילמדם.

רבי אליעזר נשמת ראובן בן יעקב

ובספרו "שם האחד אליעזר" כתב: ואמרו על רבי אליעזר שם האחד המיוחד, כי הוא נתייחד בין גדולי התנאים הראשונים, להיות יסוד תורה שבעל פה יסוד המשנה ויסוד הקבלה כמו שיתבאר לקמן אי"ה, וגדלוהו בשם טוב לקרותו בשם רבי אליעזר הגדול, אף כי לא נמצא עוד תנא אחר שנקרא רבי אליעזר ביו"ד סתם, בכדי שיהיה צריך להזכירו לסימנא מהם בשם הגדול [כי רבי אליעזר בן יעקב, ורבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי שנקראו ביו"ד לא נזכרו בשום מקום בסתם, רק בשם אבותיהם גם כן], אלא שפירשו הטעם בדרוש הרוגי אמונה (הנדפס סוף ספר הכוונות), וכן הגר"א בפירושו ההיכלות שמפני שהיה בו נשמת ראובן כמו שכתבו בזוהר חדש (ע"ב. סוף איכה), בר חד דאיהו ראובן וכו', על דיהב עיטא למירמי לבירא אתפיס איהו בבירא, ואשתזיב ודא איהו רבי אליעזר הגדול כד תפשוהו למינות ויהבוהו בבירא ואשתזיב נשמתא דראובן, עד כאן.

והיינו עובדא דפ"ק דע"ז (טו.: ותוספתא סוף פ"ב דחולין, וקהלת רבא פ"א פ"ט) ברבי אליעזר הגדול שנתפס למינות וניצול [ודלא כעמק המלך שער עולם התוהו פס"ז שהביא הנוסחא רבי אליעזר בן פרטא, כד תפשוהו למינות ופירשה, שהוא עובדא דרבי אליעזר בן פרטא (שם ט"ז): ונוסחא משובשת נודמנה לו], ולכן נקרא גדול, על שם ראובן הבכור גדול אחים. [והדברים מכוונים למה שכתוב במגלה עמוקות (אופן ע"ב) שרבי אליעזר נשמתו בחסד, ועליו רמז משה, "את גדלך" שהראהו הקב"ה נשמת רבי אליעזר עיין שם, והוא נשמת ראובן כמו שכתוב בזוהר ויצא (קנ"ג): ופרשת ויחי (רל"ה): ועי' בלק"ת ויצא, ובפירושו הגר"א לספרא דצניעותא פ"ק (ט"ז ד') בארוכה, וזהו לשון הגדול, לרמוז שהוא ממדת הגדולה].

תיקן גם את חטא ראובן עם בלהה

ויש לבאר, שלכד חטא מכירת יוסף של ראובן דארמי לבירא שתיקן רבי אליעזר במה שנתפס, הנה תיקן רבי אליעזר גם כן חטא ראובן בבלהה [דהכי סבירא ליה לרבי אליעזר (סוף פ"ו דשבת נז): ובכראשית רבא דראובן חטא], והוא כמו שכתוב באבות דרבי נתן פרק ט"ז, אל תתמה על יוסף הצדיק (שעמד בנסיון אשת אדוניו) שהרי מעשה דרבי צדוק גדול ממנו כו', ואל תתמה על רבי צדוק שהרי מעשה דרבי עקיבא גדול הימנו כו', ואל תתמה על רבי עקיבא שהרי מעשה רבי אליעזר גדול הימנו שגידל את בת אחותו י"ג שנה עמו במטה [אולי חשב שמא יש בביתו מאנשים שאינם מהוגנים, וכעובדא דההוא חסיד בפרק מפנין (קכ"ז): שאמר שמא תלמיד שאינו בדוק כו'], עד שבאו לה סימנין וקידשה עד כאן, הרי ששנו כאן באבות דרבי נתן נסיון זה דרבי אליעזר שכבש יצרו י"ג שנה שהיתה עמו במטה לנסיון הגדול שבגדולים משל יוסף, ונתכוון לתקן בזה, פחו כמים של ראובן, ובירושלמי דיבמות (פרק י"ג הלכה ב') אמרו, שאמו דחקה אותו שישאנה, אולי היה באמו ניצוץ בלהה (אשת יעקב אבינו שהיא כאמו) והמתין כל כך לישאנה עד שדחקה אמו שישאנה בהיתר.

הוא הפותח והוא הסוגר את ש"ס המשניות – עיקר תורה שבעל פה מסור לנו מרבי אליעזר בן הורקנוס

והן הן עיקרי מקבלי ומסדרי תורה שבעל פה לפנינו, ועל כן תנא בספרי (שופטים פסקא קפ"ח), "לא תסיג גבול עולם", שלא תחליף דברי רבי אליעזר לדברי רבי יהושע כו', ובאבות דרבי נתן (פ"ג) לשקוד על דלתי תורתך, חובה לאדם שישמש ג' תלמידי חכמים כגון רבי אליעזר ורבי יהושע ורבי עקיבא, ורבי אליעזר גדול מכולן אף מרבי יהושע לענין זה, וסימן לדבר שרבי אליעזר נזכר במשנה קרוב לכפליים פעמים נגד רבי יהושע, ולא עוד אלא שהוא הפותח תחלה במשנת ברכות, ואף להך לישנא בש"ס דברכות דרישא סתמא היא, ולא רבי אליעזר היא, מכל מקום בא זכרו ראשונה לשאר כל התנאים [וכל מקום אח"כ שכתב בספר יוחסין זה לשבחו, שהוא הראשון שנזכר שמו במשנה], ונראה שגם הוא הסוגר, שחתם רבי מסכת עוקצין במשנה דכוורת דבורים שנחלקו בה רבי אליעזר וחכמים אע"פ שכבר נשנית בשביעית, אך ורק בכדי לחתום המשנה בדבריו ושמו של רבי אליעזר, ואגבן הוא שהובא מלתיא דבית שמאי ובית הלל בדבש, מאימתי מטמא משום משקה, אגב כוורת דבורים דקתני וגם בכלל הא דב"ש אפשר הוי גם רבי אליעזר דשמותי הוא סובר כב"ש, ועיין בב"ב (פ"ג) בזה], וזה שאצלנו מסיים המשנה בדברי רבי שמעון בן חלפתא ורבי יהושע בן לוי, כבר כתבו המפרשים, שהוא הוספה בכדי לסיים בדבר טוב [ועיין מה שכתבתי בהגהותיי לבמ"ר פי"ג], ולא עוד אלא שעיקר תורתו של רבי עקיבא שאלביה נסדרו כלהו תורה שבעל פה כדאיתא בסנהדרין (פ"ו) וכלהו אליבא דרבי עקיבא, עיקר תורתו מרבי אליעזר [אע"פ שלמד גם אצל רבי

יהושע, מכל מקום מצאנו ביותר בש"ס שמפלפל רבי עקיבא עם רבי אליעזר רבו ממה שנמצאהו עם רבי יהושע].

רבי אליעזר נשמת ראובן לימד את רבי עקיבא שהוא נשמת יששכר – לפי שראובן גרם להוליד את יששכר ששבטו למדו תורה

ריש לכוין הדבר לפי מה שביארנו לעיל שהוא נשמת ראובן, שלכן רבי עקיבא שהוא נשמת יששכר, האיר בתורתו על ידי רבי אליעזר, כמו כל עיקר לידת יששכר בסיבת ראובן שהוא מצא הדודאים, ונתן השם ללאה אמו בשכרן, את יששכר, ואף מדרשי התורה [שהוא מכילתא ספרא וספרי כמ"ש רש"י בכמה מקומות] מסוים בדברי רבי אליעזר בספרי, ואפשר גם תחלתו דהיינו המכילתא באותה מכילתא שסודרה מתלמידי רבי עקיבא דהיינו מכילתא דרשב"י שהביא הרמב"ן בפירושו התורה בכמה מקומות וש"מ, היתה ההתחלה גם כן בדברי רבי אליעזר [והמכילתא שלנו הוא דרבי ישמעאל שלא קיבל מרבי אליעזר אלא מרבי נחוניא בן הקנה (ומה שאמרו קצת שרבי ישמעאל קיבל מרבי עקיבא, אינו נכון, וכבר השיג היוחסין על זה), לכן אינה מתחלת בדברי רבי אליעזר]. ולהורות דכל הני שאלבא דרבי עקיבא, מיצוי מדותיו של רבי אליעזר הן שקיבלם רבי עקיבא ממנו, וחזר ושנאן לתלמידיו.

יסוד תורת הקבלה הוא מרבי אליעזר בן הורקנוס – וכל דבריו מכוונים כדברי הזוה"ק ודברי האריז"ל

ולא זו בלבד במשנה הוא אבי המשנה, אלא אף בסתרי המרכבה הוא רבי אליעזר יסוד הקבלה, ומצאתי בהקדמת ספר ברית מנוחה שכתב שרבי יוחנן בן זכאי ויונתן בן עוזיאל מסרו סודות התורה לרבי אליעזר, ובזוהר תולדות (קמה.) אמרו דרבי יוחנן בן זכאי הוי אמר שלש מאות הלכות פסוקות ברזא דחכמתא עילאה, בפסוק "ושם אשתו מהיטבאל" ולא גלי לון אלא לרבי אליעזר דהוי עמיה [ועיינן לקמן אות ה' בהגהה בזה]. הרי אף על פי שהיה ריב"ז משבח לרבי אלעזר בן עזריא במעין המתגבר מכל תלמידיו, בכל זאת סתרי תורה אלו מסרן לרבי אליעזר בן הורקנוס [ואף בההיא דחגיגה (י"ד ע"ב) שרצה רבי אלעזר בן ערך, במרכבה לפני ריב"ז, מצאתי בפרש"י ריש קהלת שהראה גורס בה רבי אליעזר בן הורקנוס עיי"ש], והוא מטעם שכתבתי לעיל דריב"ז צפה ברוח הקודש שביד רבי אליעזר בן הורקנוס בור סיד שאין מאבד טפה, הוא שיתקיים למודו, וממנו תצא תורה לישראל, ומרבי אלעזר בן עזריא תשכח, ויחזירוהו חבריו לו [ואפשר אם לא היה מוסרן רק לרבי אלעזר בן ערך, אז אחר כך כששכח לימודו, אף אם היו חבריו מבקשין רחמים דליהדר תלמודיה, לא הוי הדר ליה סתרי תורה אלו שהיו נעלמין מחבריו. ולטעם זה יתיישב, אף לפי מה שכתוב בזוהר חדש בראשית במדרש הנעלם (ט' א.) דהני שלש מאות הלכות מסר לרבי אלעזר בן ערך ורבי אליעזר בן הורקנוס דהוי עסקי עמיה במרכבה, כי אף שמסר לרבי אלעזר בן ערך, הוצרך למסור לרבי אליעזר בן

הורקנוס בכדי שאחר זה כשישכח רבי אליעזר בן עזריא ימסרם לו רבי אליעזר בן הורקנוס² ורבי אליעזר הוא שמסרה לרבי עקיבא, ורבי עקיבא לרבי שמעון וחביריו [ובהקדמת ברית מנוחה שם כתוב רבי עקיבא לרבי יהודה הנשיא, ומרבי יהודה הנשיא בא ליד רבי שמעון וטעות סופר הוא, וצריך לומר להיפוך רבי עקיבא לרבי שמעון מרבי שמעון בא ליד רבי יהודה הנשיא], ונמצינו למדין, שאף דברי קבלתו של רבי שמעון בזהר ותיקונין, יסודן מקבלתו של רבי אליעזר, וקרובין דבריהן להיות שוין ברמזיהן במקומות הרבה, וגדולי המקובלים הראשונים ז"ל שלא נגלה בימיהם ספר הזוהר כמו הרמב"ן ותלמידיו, ורבינו בחיי, ורבי טודרוס הלוי באוצר הכבוד, היו משתמשין לאור מאמרי הפרקי רבי אליעזר במקום הזוהר, ואף הריקאנטי והר"מ בן גבאי, בעל עה"ק, שכבר נגלה בימיהן ספר הזוהר, בכל זאת בהיותן שותי מימי רבותיהן הרמב"ן ותלמידיו, לא זזו ידן מלחבב דברי הפרקי רבי אליעזר להביאן תמיד יחד עם ספר הזוהר, ולכן טרחתני במעט ידיעתי לרמוז ולעורר המעיין במקומות הרבה, איך שעניני הפרקי רבי אליעזר מכוונין בענינים אלו עם דברי הזוהר, ואף לפי ענייני דעתי עם דברי האר"י ותלמידיו, ומי שחננו ה' דעת קדושים, יוסף לקח בזה למצוא גנזי אוצרות חכמה בקרבן.

רק בזמן הברייתא נתודע להם גדולתו של רבי אליעזר – שהגדיל על כל תלמידי רבי יוחנן בן זכאי

ולפי הטעם שכתבתי על קריאתו בשם רבי אליעזר הגדול, על שהגדיל על כל תלמידי ריב"ז, והגדיל לעשות להרביץ ולהעמיד תורה בישראל על ידי תלמידיו, בזה יתכן מה שלא נזכר בשם זה רבי אליעזר הגדול בשום מקום במשניות [רק בשלהי סוטה, אשר אינו מעיקר המשנה כמו שכתוב בתוספות יום טוב שם עיי"ש, אלא שבמשנה בירושלמי ישנו גם כן] רק בברייתות, כי במשנה שעיקרה נסדרה בימי התנאים הראשונים רבי עקיבא ותלמידיו, אפשר עדיין לא נתברר זה כל כך עד ימי סידור הברייתות, שאז ראו כל מעשה תקפו וגבורתו, שראו שרבי פתח וחתם בו המשניות, ושכל המשנה מדברי רבי אליעזר ותלמידיו ותלמידי תלמידיו, אז גדלוהו בשם טוב הגדול. ... ואפשר ששלש מאות הלכות פסוקות אלו, הן הן משורש שלש מאות הלכות פסוקות שהזכירו בזהר תולדות (קמ"ה ע"ב), דהוי רבי

התורה כמו שאמר הגר"א בפירוש התורה ובמשלי בכמה מקומות שנמשלו ליין שהוא סתום וכנוס בענביו, ואינו מתגלה אלא על ידי דריכה להפרישו מקליפותיו החרצנים וזגים, ורמז ריב"ז ששניהם לא נתקיימו אלא ברבי אליעזר על מכונם. [וכן יין גימטריה סוד (חז"ל)]

2. הגהה: ויש לפרש שזהו שאמר באדר"ן (פרק י"ד) שאמר ריב"ז על רבי אליעזר ב' משלים, בור סיד שאינו מאבד טפה, וקנקן זפותה שמשמרת את יינה, שמשל הבור עם המים הוא על נגלות התורה, שנמשלה למים להשקות לכל צמא בגלוי לכל, ומשל היין על נסתרות

יוחנן בן זכאי אמר ברזא דחכמתא עילאה בפסוק "ושם אשתו מהיטבאל" וגומר, ולא גלי לון אלא לרבי אליעזר.

... ואפשר ששלש מאות הלכות פסוקות אלו, הן הן משורש שלש מאות הלכות פסוקות שהזכירו בוזהר תולדות (קמ"ה ע"ב), דהוי רבי יוחנן בן זכאי אמר ברזא דחכמתא עילאה בפסוק "ושם אשתו מהיטבאל" וגומר, ולא גלי לון אלא לרבי אליעזר.

ובענין הפלגת גדולת חכמתו ומעשיו כתב היוחסין וז"ל: ורבה מלספור חכמתו ומדותיו שאם היו השמים גוילים וכל עצי הלבנון קולמסים ומי הים דיו לא יספיקו לחכמתו עכ"ל.

למד בכל דבר כמה מאות הלכות

בסוף פרק ז' דסנהדרין (שם) שאמר רבי אליעזר בשעת פטירתו, אוי לכם שתי זרועותי שהן כשני ספרי תורה שנגללין [ובזוהר וירא במדרש הנעלם (צ.ט.) הלשון: וי לכוון תרין דרועי וי לכוון תרין תורות דישתכחון יומא דין כו', משמע שרצונו לומר תורה שבכתב ותורה שבעל פה, וללשון הש"ס כשני ספרי תורה וכן באבות דרבי נתן (פרק כ"ה) כב' [שני] ספרי תורה לא משמע כן³ ובאדר"ן שם ושיר השירים שם שאמר: אם יהיו כל הימים דיו ואגמים קולמסין ושמים וארץ מגילות וכל בני אדם לבלרין, אין מספיקין לכתוב תורה שלמדתי, ואני לא חסרתיה (ופירוש בהגהותיי שם בס"ד שרצונו לומר שתלמידיו לא חסרוה ממנו שלא למדו כי אם מעט, וכעין מה שאמרו בסנהדרין ואדר"ן זוהר שם שאמר לא חסרוני תלמידי אלא כמכחול בשופורת), אלא כאדם שמטביל זכרות מכחול בים (ועיין במסכת סופרים פרק ט"ו ובילקוט בראשית סוף רמז כ') שכן אמר ריב"ז, ולא עוד אלא שאני שונה שלש מאות הלכות בבהרת עזה, ולא היה אדם ששאלני בהם מעולם, ובאדר"ן שם ובמדרש הנעלם שם (צ"ח:) אמרו, שבשעת פטירתו לימדם להם, ואמר שם, ואזל אשא, ואוליף בבהרת עזה שלש מאות הלכות פסוקות [הגה"ה ואפשר ש' הלכות פסוקות אלו, הן הן משרש הלכות פסוקות שהזכירו בוזהר תולדות (קמ"ה): דהוי רבי יוחנן בן זכאי אמר ברזא דחכמתא עילאה בפסוק "ושם

פרק ב' עליו ריב"ז, שיכול לומר דברי תורה יותר ממה שקיבלו מסיני, וזה שכתוב במדרש הנעלם וירא [שם] כל יומי דרבי אליעזר הוי שמעתא נהירא מפומיה כיומא דאתיהיבת מטורא דסיני, וזה שישב עליו דומה לארון הברית, [ועיקר הענין מכוין למה שכתוב בספר סוד הגלגולים שנשמתו ביסוד דאבא או דז"א, עיי"ש].

3. הגהה: וזה שאמרו עליו שלהי סוטה, משמת רבי אליעזר נגזו ספר תורה עיי"ש בפרש"י, ובפרק חלק (ק"א.) שאמרו עליו תלמידיו כשחלה, אפשר ספר תורה שרוי בצער ולא נבכה, ובריש שיר השירים שאמר רבי יהושע על האבן שהיה יושב עליו רבי אליעזר בבית המדרש, האבן הזאת דומה להר סיני [והוא כמו שאמר בפרקי רבי אליעזר

אשתו מהיטבאל" וגו' ולא גלי לון אלא לר"א, וכ"ה בז"ח בראשית (ט' א') (ושם אי' דגלי לון לר"א ולר"א בן ערך), דלשון הלכות פסוקות משמע דתלי בהון הלכות פסקא דדינא, והיינו כי שרשי הדינין שמהן שרש הנגעים, הוא מת"ק דמיתו: ע"כ הגה"ה.].
ולא עוד אלא שאני שונה ש' הלכות וא"ל ג' אלפים הלכות בנטיעת קשואין:

ידע שיחת חיות ועופות ורזי חכמת הקבלה

ובזוהר חדש בראשית (ט' ד') שגילה רבי אליעזר לרבי עקיבא שיחת מלאכי השרת שיחת כוכבים ומזלות, וידיעת חלוני חמה בעתותיו וזמניו (שהיה ר"א בקי בהן וכמ"ש בס"ד בהצעה שלפני פ"ו מפרקי דרבי אליעזר בשם הכוזרי שהיה כתובין לפניו בפרקי דרבי אליעזר) שיחת דקלים ועופות שיחת הרוחות ידיעות תקופות ועבוריהן [ובסוף פרק ב' דסוכה (כח).] חושב מדברים אלו בריב"ז, וממנו נראה שקיבלן רבי אליעזר, וכמו שכתוב לעיל שסודות התורה מסר ריב"ז לרבי אליעזר, ומדרש הנעלם (שם) ואוליף ליה (לר"ע) רי"ו טעמי דפסוקי שיר השירים, והווי עינוי דר"ע נחתין מיא כו' כד מטא להאי פסוקא סמכוני באשישות וגו' לא יכיל רבי עקיבא למסבל וארים קלי' בבכיתא וגעי ולא הוי ממלל מדחילו דשכינתא דהוות תמן אורי ליה כו' רזין עילאין דהוי בשה"ש ואומי ליה אומאה דלא לשתמש בשום פסק מיניה כי היכי דלא ליחרוב קב"ה עלמא בגיניה, ולא בעי קוב"ה דישתמשון ביה ברייתא מסגיאות קדושתא דאית ביה, וזה שאמר ר"ע במתניתין (פ"ג דידים) ח"ו לא נחלק אדם מישראל על שה"ש שלא יטמא את הידים שאין כהע"כ כדאי כיום שניתן בו שיר השירים שכל הכתובים קודש ושיר השירים קודש קדשים, שרבי עקיבא הוא שקיבל סודות שיר השירים מרבי אליעזר.

היה ראוי לרוח הקודש – ודברי היו נבואה

ובענין הפלגת צדקתו. ראיתי להביא מה שכתב בירושלמי שלהי סוטה שכשנכנסו לעלייה ביבנה יצתה בת קול ואמרה להם, יש ביניכם שנים שראוין לרוח הקודש, ושמואל הקטן אחד מהם, ונתנו עיניהם ברבי אליעזר בן הורקנוס (שהוא השני), וזה שאמר בספרי פרשת שופטים (פסקא קע"ג), כשהיה רבי אליעזר מגיע לפסוק זה היה אומר, חבל עלינו, מה מי שמדבק כו', המדבק בשכינה דין הוא שתשרה עליו רוח הקודש, ומי גרם עונותיכם היו מבדילים וגו', [ובסנהדרין פ"ח (ס"ה):] גרסינן בברייתא זו ר"ע במקום רבי אליעזר דידע רבי אליעזר בנפשיה (מן הבת קול הזה) שהיה ראוי לרוח הקודש (של נבואה) ועון הדור נמנע ממנו, וזה שאמר חבל עלינו כו', ובכל זה אף שבעון הדור לא שרתה עליו רוח הקודש, מכל מקום מצאנו בו כעין נבואה, שכל היוצא מפיו היה מתקיים כיוצא מפי נביא, בפרק ו' דפסחים (ט"ו). שאמר לרבי עקיבא בשחיטה השבתני בשחיטה תהא מיתתו, וכן בסוף פרק ח' דסנהדרין (ס"ח). שאמר תמה אני על חכמי הדור אם ימותו מיתת עצמן על שלא באו לשמשני, ולרבי עקיבא אמר שלך קשה משלהן, [ובזוהר חדש בראשית (ט') שאמר לרבי עקיבא מוכן תהיה לריח ניחוח,

והוא רמז שיהיה מעשרה הרוגי אמונה, שהיה גופן ריח ניהוח של קרבן, וכמו שאמרו בזוהר פקודי בהיכלות (תנ"ד:) וגופא דלהון כו' ברזא דקורבנא כו', ועיין באבות דרבי נתן פכ"ה: ובפ"ו דעירובין (ס"ג.) שאמר על יהודא בן גוריא תלמידו, שהורה הלכה בפניו, תמהני אם יוצא זה שנתו, ולא הוציא שנתו, ואף שאמרו שם שאמרה לו אימא שלום אשתו, וכי נביא אתה, והשיב לה, כך מקובלני כל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה, מכל מקום זה שמת בתוך שנתו הוא מפני דיבורו של רבי אליעזר, כי חייבי מיתה בידי שמים אין דינן למות תוך שנתן דוקא, ואף בכרת אינו מת מיד, וכדמוכח מדברי התוספות פ"ב דשבת (כה.) ד"ה כרת, וריש יבמות (ב.) ד"ה אשת איש, ובכריתות (ז.) ד"ה דחנקתיה. וכל שכן במיתה בידי שמים.

ובריש חגיגה (ג.) אמר לר"י בן דורמסקית יוסי, פשוט ידך וקבל עיניך וכו', יחזרו עיני יוסי למקומן וחזרו, ולא תימא הני שיש לומר שהיה משום דיבורו, וכעין "ותגזר אומר ויקם לך", אלא מצאנו בסוף פ"ג דמגילה (כה:) שאמר צא ובדוק בתועבת אמך, ובדקו אחריו ומצאו בו שמץ פסול, שהרי זה לשעבר דבר הנמצא בהן כבר, ואי אפשר לומר שנתהווה על פי דבורו של רבי אליעזר עכשיו, אלא הרי היא כנבואה.

ידע זמן הקץ

ובזוהר חדש בראשית (ט"ז ג.) נראה שצפה ברוח הקודש זמן הקץ, ואמר לרבי עקיבא וי דלא ימטא בר נש כו', אלפא שתיתאה ולא באשלמותיה [ואולי הוא לטעמיה בפרק י' דסנהדרין (צ"ט) דימות המשיח מ' שנה], ובריש פרק י"ט דשבת (ק"ל) עיר אחת היתה בארץ ישראל שהיו עושין כרבי אליעזר והיו מתים בזמנם, ופעם אחת גזרו גזרה על המילה, ועל אותה העיר לא גזרה, ובסוף פרק ג' דתענית (כ"ה:) כשהתפלל על הגשמים ולא נענה, והתפלל רבי עקיבא ונענה, והווי מרנני רבנן, יצתה בת קול לכבודו [מיהו מצינו כיוצא בזה גם בפרק ז' דבבבא מציעא (פ"ה.) לכבודו של ר' יוסי בנו של רבי אלעזר ברבי שמעון] ואמרה, לא שזה גדול מזה, אלא זה מעביר כו', ובזוהר שמות (ט"ו.) דאחזיאו ליה בחלמא, אל תתפלל בעד העם הזה כו', וכשהתפלל י"ב טורי אפרסמונא דכיא עייל ההיא דלבש חושנא ואפודא, ובעי מקב"ה דליחוס על עלמא כו'.

צפה ברוה"ק מה שיהיה עם תלמידי רבי עקיבא

ובפרק ד' דברכות (כה:) כשחלה ונכנסו תלמידיו לבקרו, אמר להם הזהרו בכבוד חביריכם, הערותי לעיל אות ז' בהגה"ה לפי גירסא שלנו באבות "יהי כבוד חבירך חביב" כו', למה הוצרך לחזור ולצוות על זה קודם פטירתו, ויש לומר שעיקר כלל תלמידיו אלו היה רבי עקיבא, ואליו הוא שרמז בזה ביום פטירתו שצפה ברוה"ק שעתידין תלמידי רבי עקיבא כ"ד אלף, למות על שלא נהגו כבוד זה בזה,

כדאיאת ביבמות פ"ו (סב): ולזה הקדים רבי אליעזר לצוותו על כן, שיזהיר לתלמידיו על זה, עכדה"ק.

רבי עקיבא בכה והצטער על כל סודות התורה שיגנזו ויסתלקו מן העולם

ובזוהר פרשת וירא מדרש הנעלם (דף צ"ח:), בפירוש מתוק מדבש שם בעמוד תמ"ז, כתב: וזה לשונו: מה שכעס רבי אליעזר על החכמים וקיללם על שלא באו ללמוד תורה אצלו, הטעם הוא לפי שרבי אליעזר קיבל הרבה תורה מרבותיו, כמו שאמר הרבה תורה למדתי מרבותי, והיה רוצה למסור את כל מה שקיבל מהם, להחכמים הבאים אחריו, אבל לפי שברכוהו במעשה דתנור של עכנאי (ב"מ נט:), לכן לא באו החכמים ללמוד אצלו, וגם רבי עקיבא ענהו כן להשתמט ממנו בתשובה אחרת, והיה רבי אליעזר מצטער מאוד על כבוד התורה, לפי שעל ידי מיתתו יהיה נעדר ובטל מן העולם כל דברי תורה שלמד מרבותיו, לכן כעס על החכמים שבאו עתה לבקרו שעכשו אין לו זמן למסור כל תורתו, ורבי עקיבא בכה והצטער על כל סודות התורה שיגנזו ויסתלקו מן העולם, לכן ביקש ממנו שיגלה לו לכל הפחות עתה מה שיכול, וכן היה שגילה לו סודות נוראים כמבואר בזוהר כאן.

לְמַד בְּבִהְרַת עֵזָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הַלְכוֹת פְּסוּקוֹת, וְלִמַּד אוֹתוֹ מֵאֲתִים וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵת טַעְמִים שֶׁל פְּסוּקֵי שִׁיר הַשִּׁירִים

ובזוהר בראשית פרשת וירא (דף צט ע"א), אמרו על רבי אליעזר הגדול:

וְאוֹלִיף בְּבִהְרַת עֵזָה תֵּלַת מֵאָה הַלְכוֹת פְּסוּקוֹת, וְאוֹלִיף לִיה רִי"ו טַעְמִים דְּפְסוּקֵי דְשִׁיר הַשִּׁירִים. וְהוּוּ עֵינֵי דְרַבִּי עֲקִיבָא נִחְתִּין מֵיָא. וְאִתְחַזַּר אָשָׁא כְּקַדְמִיתָא. כַּד מְטָא לְהָא פְּסוּקָא (שיר השירים ב) סְמְכוּנֵי בְּאֲשִׁישׁוֹת רְפְדוּנֵי בְּתַפּוּחִים כִּי חוֹלַת אֶהְבָּה אֲנִי, לֹא יָכִיל לְמַסְבֵּל רַבִּי עֲקִיבָא וְאָרִים קְלִיָּה בְּכִכְיָתָא וְגַעֲזֵי וְלֹא הָיָה מְמַלֵּל מִדְּחִילוֹ דְשִׁכְיָתָא דְהָרַת תַּמָּן.

לשון הקודש: וְלִמַּד בְּבִהְרַת עֵזָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הַלְכוֹת פְּסוּקוֹת, וְלִמַּד אוֹתוֹ מֵאֲתִים וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵת טַעְמִים שֶׁל פְּסוּקֵי שִׁיר הַשִּׁירִים, וְהָיוּ עֵינֵי רַבִּי עֲקִיבָא זוֹלְגוֹת דְמַעוֹת, וְחִזְרָה הָאֵשׁ כְּבַתְחַלְהָ. כְּשֶׁהֲגִיעַ לְפְסוּקָא (שיר ב) סְמְכוּנֵי בְּאֲשִׁישׁוֹת רְפְדוּנֵי בְּתַפּוּחִים כִּי חוֹלַת אֶהְבָּה אֲנִי, לֹא יָכִיל רַבִּי עֲקִיבָא לְסַבֵּל, וְהָרִים קוֹלוֹ בְּכִכְיָה. וְהָרִים קוֹלוֹ וְלֹא הָיָה מְדַבֵּר מִיִּרְאֵת הַשִּׁכְיָה שְׁהִיתָה שָׁם.

הוֹרָה לוֹ כָּל עֲמֻקוֹת וְסוּדוֹת עֲלִיוֹנִים שֶׁהָיוּ בְּשִׁיר הַשִּׁירִים – יֵצֵא רַבִּי עֲקִיבָא וּבְכֶהָ, וְנִבְעוּ עֵינָיו מֵיָם, וְהָיָה אוֹמֵר, וַי רַבִּי! וַי רַבִּי! שֶׁהָעוֹלָם נִשְׁאָר יְתוֹם מִמֶּךָ

אוֹרֵי לִיה כָּל עֲמֻקְתָּא וְרוֹזִין עֲלָאִין דְּהָיָה בֵּיה בְּשִׁיר הַשִּׁירִים. וְאוֹמֵי לִיה אוֹמְרָה דְלָא לִישְׁתַּמֵּשׁ בְּשׁוּם חַד פְּסוּקָא מִגִּיהָ כִּי הִיכִי דְלָא לִיחְרִיב עֲלֵמָא, קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִינְיָה. וְלֹא בְעֵי קַמִּיהָ דִּישְׁתַּמְשׁוֹן בֵּיה (דף צט ע"א) בְּרִיתִי מְסֻגִּיאוֹת קוֹדֶשָׁתָא דְאִית

ביה. לבתר נפיק רבי עקיבא וגעי ונבעין עינוי מ'א, והוה א'מר, ווי רבי, ווי רבי, דאשתאר עלמא יתום מנן. עאלו כל שאר חכימ'א גביה ושאלו ליה ואתיב להון.

לשון הקודש: הוה לו כל עמקות וסודות עליונים שהיו בשיר השירים, והשביעו שבועה שלא ישתמש בשום פסוק ממנו, כדי שהקב"ה לא יחריב את העולם בגללו, ולא רוצה לפניו שהבריות ישתמשו בו מרב הקדשה שיש בו. אחר יצא רבי עקיבא ובכה, ונבעו עינוי מים, והיה אומר, וי רבי! וי רבי! שהעולם נשאר יתום ממך. נכנסו אליו כל שאר החכמים, ושאלו אותו, והשיב להם.

כל ימי רבי אליעזר היתה השמועה מאירה מפיו כיום שנתנה בהר סיני

הוה דחיק ליה (שעתא) לרבי אליעזר, אפיק תרי דרועוי ושונינון על לביה. פתח ואמר, אי עלמא עלמא עלאה, חזרת לאעלא ולאגנזא מן תתאה כל נהירו ובוצינא. ווי לכוון תרי דרעי ווי לכוון תרי תורות דישתכחון יומא דין מן עלמא. דאמר רבי יצחק כל יומי דרבי אליעזר הוה נהירא שמעתא מפומיה פיומא דאתיהיבת בטורא דסיני.

לשון הקודש: היתה דחוקה לו [השעה] לרבי אליעזר. הוציא שתי זרועותיו ושם אותם על לבו. פתח ואמר, אוי העולם, העולם העליון חוזר להתפגס ולהגנז מן התחתון כל אור ומאור. אוי לכם שתי זרועות, אוי לכם שתי תורות שיהיו נשכחים היום הזה מן העולם. שאמר רבי יצחק, כל ימי רבי אליעזר היתה השמועה מאירה מפיו כיום שנתנה בהר סיני.

שאלו יהיו כל בני אנוש של העולם סופרים, לא יוכלו לכתב, ולא חסרו תלמידי מחכמתי

אמר אורייתא (סברית גמרא) גמ'רית וחכמתא סברית ושמושא עבדית. דאלו יהון כל בני אינשא דעלמא סופרים לא יכלין למכתב ולא חסרי תלמידי מחכמתי אלא ככוחלא בעינא ואנא מרבתי אלא כמאן דשתי בימא. ולא הוה, אלא למיתן טיבותא לרבוהי יתיר מניה.

לשון הקודש: אמר, תורה [למדתי וגמרא] הבנתי וחכמה למדתי ושמוש עשיתי, שאלו יהיו כל בני אנוש של העולם סופרים, לא יוכלו לכתב, ולא חסרו תלמידי מחכמתי אלא כמכחול בעין, ואני מרבתי אלא כמי ששותה בים. ולא היה אלא להחזיק טובה לרבותיו יותר ממנו.

שמים שמים, אמרו לשמש וללבנה, שהאור שהיה מאיר יותר מהם הרי נחשך והורו שאלין מניה בהווא סנדלא דיבום עד דנפק נשמתיה ואמר טהור. ולא הוה תמן רבי עקיבא. כד נפק שבתא אשכחיה רבי עקיבא דמית, בוע מאניה וגריר כל בשריה ודמא נחית ונגיד על דיוקניה. הוה צוח ובכי, נפק לברא ואמר, שמ'א שמ'א, אמרו ולסיהרא לשמשא דנהירווא דהות נהיר יתיר מנהון הא אתחשך.

לשון הקודש: והיו שואלים ממנו באותו סנדל של יבום, עד שיצאה נשמתו ואמר טהור. ולא היה שם רבי עקיבא. כשיצאה השבת, מצא אותו רבי עקיבא שמת. קרע בגדו ושרט כל בשרו, ודם ירד ונמשך על זקנו. היה צונח ובוכה. יצא החוצה ואמר: שמים שמים, אמרו לשמש וללבנה, שהאור שהיה מאיר יותר מהם הרי נחשך.

בשעה שנשמת הצדיק רוצה לצאת - שמחה, והצדיק בטוח במיתתו פדי לקבל שכרו

(דף צט ע"ב) **אמר** רבי יהודה בשעה שנשמת הצדיק רוצה לצאת שמחה והצדיק בטוח במיתתו פדי לקבל שכרו, הדין הוא דכתיב, וירא וירץ לקראתם. בשמחה, לקבל פניהם. מאי זה מקום, מפתח האהל כדקא אמרן. וישתחו ארצה לגבי שכניה.

לשון הקודש: אמר רבי יהודה, בשעה שנשמת הצדיק רוצה לצאת - שמחה, והצדיק בטוח במיתתו פדי לקבל שכרו. זהו שכתוב וירא וירץ לקראתם, בשמחה לקבל פניהם. מאיזה מקום? מפתח האהל, כמו שאמרנו. וישתחו ארצה - אל השכניה.

מכאן רואים שרבי עקיבא הוא שקיבל סודות שיר השירים מרבי אליעזר.

רבי אליעזר הגדול בתורת הנסתר - הושענא רבה זמן תשובה

בזוהר חדש (איכה י"ג): מובא כי רבי אליעזר היה גלגול של ראובן בכור ישראל, ומסיבה זו, גזירת עשרת הרוגי מלכות שעל פי תורת הקבלה נגזרה על עשרת החכמים בשל היותם שקולים כנגד עשרת השבטים שהשליכו את יוסף לבור, לא חלה על רבי אליעזר, שלא היה שותף במכירת יוסף אלא רק ציווה להשליך את יוסף לבור, ועל כן השליכו את רבי אליעזר לבור אך העלו אותו לאחר מכן ולא הרגו אותו.

בספר בני יששכר (מאמר חודש תשרי מאמר י"ב) מובא, כי מכיון שראובן היה זה שעסק תמיד בתשובה על חטאו שבלבל את יצועי אביו, ראוי לפסוק כמותו בכל הנוגע לתשובה, ומכיון שרבי אליעזר פוסק ש"עידי מסירה כרתי" (בניגוד לרבי מאיר הפוסק עידי חתימה כרתי), ובחודש תשרי ישנן שלושה זמני תשובה; ראש השנה - זמן הכתיבה, יום כיפור - זמן החתימה, והושענא רבה שהוא זמן מסירת הפתקים לשלוחים, יש לפסוק כמותו שזמן התשובה קיים עד הושענא רבה, ועד אז ניתן לחזור בתשובה ולשנות את גזר הדין. הוא מקשר דברים אלו, לסיבה שמכוחה התפלל משה רבינו, שרבי אליעזר יצא מחלציו כמובא בפסיקתא בשם רבי אחא.

וכתב עוד הרד"ל: שרבי יוחנן בן זכאי, מסר בעיקר את תורת הנסתר לתלמידו רבי אליעזר בן הורקנוס, ורבי אליעזר בן הורקנוס מסר את עיקר תורתו לרבי עקיבא, ורבי עקיבא מסר את עיקר תורתו לרבי שמעון בן יוחאי.

רז"ל: ולא זו בלבד במשנה הוא אבי המשנה, אלא אף בסתרי המרכבה הוא רבי אליעזר יסוד הקבלה... ונמצאנו למדין, שאף דברי קבלתו של רבי שמעון בזוהר ותיקונים, יסודם מקבלתו של רבי אליעזר... וגדולי המקובלים הראשונים ז"ל, שלא נגלה בימיהם ספר הזוהר, היו משתמשים באור מאמרי פרקי דרבי אליעזר, במקום הזוהר...

וביום פטירתו שבאו לבקרו תלמידיו ובראשם רבי עקיבא, הקפיד מאוד עליהם שלא באו ללמוד קודם לפניו, ובאותה העת לימד את רבי עקיבא סתרי תורה עמוקים, כמובא בזוהר פרשת וירא (דף צ"ח ע"א), והיה מאיר תורתו כיום שניתנה התורה בסיני.

עוד קודם לכך, רבי אליעזר הזהיר בפרקי אבות יהיה כבוד חבירכם חביב עליך כשלך, וחזר וזהיר את רבי עקיבא קודם פטירתו וצווה על זה הזהרו בכבוד חבירכם כדאיתא בפרק ד' דברכות, (כ"ח ע"ב), שצפה ברוח הקודש שעתידין 24 אלף תלמידי רבי עקיבא למות, על שלא נהגו כבוד זה לזה. – וכבר כתב על זה בספר סוד ה' דלומדי הסוד אין קנאה ותחרות ביניהם כדאיתא באידרא דאמר הרשב"י "אנן בחביבותא תליא", ועוד מובא בזוהר הקדוש האי דאמרו חז"ל שכל אחד נכווה מחופתו של חבירו אינו שייך בלומדי תורת הסוד אלא כולם יושבים יחדיו בגן עדן העליון, באהבה ושמחה גדולה ביניהם, ולפי זה מובן מדוע צווה את רבי עקיבא הזהרו בכבוד חבירכם מפני שלא למד מספיק מרבו את תורת הסוד ולא למדה לרבים, לכן היה חשש גדול שיכשלו בזה כמו שצפה ברוח הקודש עכ"ל.

מכל זה רואים, שהתנאים הגדולים שהם היו להבות אש נסתרים בגוף גשמי, הגם שלא מוזכר כמעט בגמרא דברי קבלה, אך בזוהר כתוב שחכמי משנה והגמרה כל דבריהם מכוונים על פי הסוד, ובוודאי כל קדושתם נבעה מתורת הנסתר, שהיו עסוקים ולומדים תנא מפי תנא, איש מפי איש עד למשה רבנו את תורת הנסתר, [ראה מרדכי תחילת מסכת חולין], וכידוע כל תנא ואמורא ששמו מוזכר בתלמוד וכן במשנה היה בדרגא של מחיה מתים, וכן ידעו לברוא גולם ועגל משולש וכו', הכל על פי ספר יצירה. ואמנם שהיה בהסתר גדול, שהרי רצונו של ה' שלא יתגלה אז, רק לצדיקי ה', אבל בימינו כבר אמר אליהו הנביא זכור לטוב לרשב"י ע"ה, שבדור האחרון יתגלה כל הסוד, וכתב המהרח"ו בהקדמה לעץ חיים, דאחר אלף החמישי, כלומר משנת ה' אלפים שזה תחילת האלף השישי מצוה לפרסם חכמה זו, ובפרט מאז שגילה מרן האריז"ל את תורתו מצוה ללומדה כדי לקרב הגאולה, וכן כתב מהר"י צמח ז"ע דאדרבה דווקא בדורות גרועים אלו מצוה לפרסם וללמוד חכמה זו כי רק על ידה נזכה להיות יהודים כשרים, (עיין שם בהקדמה לעץ חיים דבריו ותרו"ץ), וידוע דברי חז"ל שהשם יתברך מיהר הקץ דגאולת מצרים כדי שלא ישקעו בשער הנו"ן, של הטומאה, אך באחרית הימים [עקבתא דמשיחא שאנו נמצאים בו], יגלה הס"א את שער הנו"ן (כידוע מה שקורה בדור שפל זה רח"ל), וזה כנגד זה עשה האלוקים,

כך אנו צריכים ומוכרחים לגלות את שער הנו"ן של הקדושה, כדי להציל את בני ישראל וזה לימוד הזוה"ק, וגילוי שכינה, וכמובא בזוה"ק (שמות-פרשת בשלח דף מ"ז ע"א): בלשון הקודש, כְּתוּב (שיר א) לְסִסְתִי בְּרִכְבִּי פְרָעָה דְּמִיתִיךָ רַעֲיָתִי. בא רֵאָה, כְּדָגְמַת סוּסָה נִקְבָּה נְרָאָתָה לְסוּסִים שֶׁל פְּרָעָה, וּפְרָשׁוּהָ... כְּמוֹ זֶה, וְה' הִלֵּךְ לְפָנֵיהֶם יוֹמָם, וְאַחַר כֵּךְ חֲזָרָה הַשְּׂכִינָה לְאַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁכָתוּב וַיִּסַּע מִלְּאֵךְ הָאֱלֹהִים וְגו'.

מִשׁוּם כֵּךְ דְּמִיתִיךָ רַעֲיָתִי. עכ"ל, עיי"ש.

רואים שכנגד הקליפה הקשה של טומאת מצרים שמלאים זימה וכשפים רח"ל, כנגדם מה שמציל ועוזר זה רק גילוי שכינה וזה רק על ידי לימוד הזוה"ק, וכל הלומד את הזוהר הקדוש נחשב לו כהוגה את ה' באותיותיו ויכול לעשות ניסים. וכולם רואים איך שהזוהר נתגלה לנו, ומתגדל ומתפרסם, כי נועד במיוחד לדור אחרון להאיר את חשכת הגלות להצילנו מהערב רב, כדאיתא במהרח"ו ורבי יעקב צמח גורי האריז"ל, ועוד כידוע כתוב בזוהר שבאחרית הימים אפילו ילדים קטנים ידעו נסתרות, וכך למדונו אבות החסידות והקבלה. וברור ומוכן שאנו ממשיכים את דרכם של התנאים הקדושים והטהורים, שעל פיהם אנו חיים ועל פיהם מושתת כל חיינו, על פיהם צריכים אנו גם ללמוד את חכמת הקבלה והזוהר הקדוש.

וכל הזוהר הקדוש מלא בכל שמות התנאים הקדושים כגון: ר' יהודה, ר' יוסי, ר' חייא, ר' אבא, ר' יצחק, ר' שמעון, ר' אלעזר, ועוד ועוד, וכן כתוב בזוהר הקדוש שכל מארי מתניתין ומארי תלמודא סידרו את תורה שבעל פה על פי הסוד, ואין צריך להאריך בזה.

ובאמת אלו רבי עקיבא היה לומד אצל רבי אליעזר יותר את סודות התורה ומלמדם לתמידיו, היה ניצל מגזירת מלכות הרשעה [וגם היו ניצלים 24 אלף תלמידיו מגזירת המיתה], כדאיתא על רשב"י ורבי אלעזר בנו שניצלו ממיתה על שהטמינו עצמם במערה, וגילו סתרי תורה, שהם מעלים מ"ן יותר ממיתה על קידוש השם [כמובא במהרצ"א מדינוב בשם האריז"ל - הובא בהקדמה הנפלאה על הזוהר עם לשון הקודש שבהוצאת הגה"צ המקובל רבי בנייהו יששכר שמואלי שליט"א]. - ועתה מובן דברי הרשב"י לרבי עקיבא, בזמן שהיה בבית האסורים, שביקש שילמדו תורה, (פסחים ק"ב), [ואפשר דעל תורת הנסתר אמר לו, ועל ידי זה היה ניצל]. ולזה כאשר אמר לו שאינו יכול, אמר לו הרשב"י דמוסרני ליוחאי אבא ומוסרך למלכות, הכוונה היא למידת מלכות שיצטרך למסור עצמו למיתה על קידוש ה', כי אין דרך להינצל, אלא על ידי גלוי סתרי תורה. [ועתה מובן דברי המהרח"ו (בהקדמה לעץ חיים) שאמר, שבהרבה מקומות בש"ס אין שום הבנה אלא אם כן נפרש על פי תורת הסוד, (וכן כתב הגר"א ז"ע) וגם כאן איך שייך להגיד שהרשב"י היה מוסר ח"ו, אלא וודאי שהכוונה למידת מלכות העליונה כדפירשנו].

מכל זה רואים את חובתנו בלימוד הזוהר הקדוש, לעסוק כל היום וללמד לאחרים לזכות את עם ישראל בקדושה העליונה (כדאיתא ברמח"ל) וכמה שיכולים ללמוד

תורת הנסתר ביתר שאת וביתר עוז, ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי התורה הזאת.

שבחי הרד"ל זי"ע

מעט מזעיר⁴ על הגאון הנפלא בדורו מוהר"ר דוד לוריא ז"ל

**בעל מחבר ספר "נפש דוד על הזוהר הקדוש"
ובאור על הפרקי דרבי אליעזר והמדרשים ועוד שו"ת בהלכה**

א"ה [אמר הכותב] יען כי עלינו לאחזוקי טיבותא להגאון הרד"ל ז"ל, וברם זכור הוא לטוב, שאלמלא הוא ז"ל לא נשתייר בידינו מכתב יד קדשו של הגר"א

כלכלית אך לא עמד בראשה. - על פי עדויות שונות חונן רבי דוד בזיכרון פנומנלי אשר סייע לו בכתיבת חיבוריו השונים שכן חיבוריו עוסקים, בין היתר, בהשוואת גרסאות בין מקורות שונים בספרות התלמוד והמדרש. כמו כן ניחן רבי דוד בכישרון כתיבה פורה במיוחד שכן הוא חיבר מספר רב של חיבורים, חלקם עדיין בכתב יד. - בהיותו בגיל ארבעים נפל רבי דוד קורבן לעלילה. במסגרת עלילה זאת זויפו מספר מכתבים בשמו וכן פסקאות בפירושו על פרקי דרבי אליעזר. בפסקאות אלו קרא כביכול רבי דוד למרד נגד שלטון הצאר הרוסי. רבי דוד נכלא למשך כשישה חודשים בהם שהה במבצר שליסלבורג. בסוף תקופה זאת יצא זכאי במשפטו וטוהר מאשמת הסתה למרד בשלטון הרוסי. על פי האנציקלופדיה העברית ואנציקלופדיה יודאיקה הסיבה לעלילה זאת נעוצה, ככול הנראה, בסכסוך בין משפחות בעיר ביחוב.

אחיו של רבי דוד לוריא היו גם הם רבנים מפורסמים. אחיו הבכור רבי צבי הירש

4. תולדות המקובל הצדיק רבי דוד לוריא זי"ע א: רבי דוד בן יהודה לוריא (בראשי תיבות: רד"ל; נולד בשנת תקנ"ח, ביחוב, האימפריה הרוסית (רוסיה הלבנה) - נפטר בשנת תרט"ז). - היה רב, פוסק, מקובל ופרשן, מגדולי התורה בדורו. חיבר פירושים על התלמוד הבבלי ועל פרקי דרבי אליעזר. - קורות חייו: רבי דוד לוריא נולד למשפחה עשירה ומיוחסת בעיר ביחוב אשר בפלך מוהילב, בתחום המושב של האימפריה הרוסית (כיום בבלארוס). משפחתו התייחסה אל המהרש"ל - דור שביעי. - עוד כילד נודע כבעל כשרונות מיוחדים בתחום לימוד התורה. אביו יהודה לוריא, שכאמור לעיל היה עשיר גדול, שכר לו מלמדים פרטיים. בגיל שתים עשרה עבר ללמוד בעיר וילנה כחלק מקשר שידוכין שזם אביו עבורו. בוילנה למד אצל הרב שאול קצנלבוגן. בגיל שלוש עשרה התחתן. רבי דוד נשאר בוילנה עד לגיל שמונה עשרה ואז חזר לעירו ביחוב.

בחזרתו לעירו סייע רבי דוד לממן את תלמודי התורה בעיר. כמו כן הקים רבי דוד ישיבה בעירו ותמך בה מבחינה

ז"ל בנסתרות. כי הוא ז"ל מסר נפשו ומאודו לחפשם ממטמונים, ולהעתיקם ולסדרם כיד ה' הטובה עליו. על כן ראיתי כי נכון לעשות ציון לנפשו וזכר לפרי עמלו, להסמיך אל באור הגר"א אשר יהילו אור על הזוה"ק. את פניני לקוטי באוריו והגהותיו על הזוה"ק (כפי אשר העלה ה' בידי להשיגם), אשר יגיהו ויפיקו נגה זהרו לכל מעיין. ונוצר תאנה יאכל פריה. ומקום שיפול העץ במקום אשר יפול העץ שם יהו"א [שיבא אלף למקומה (מגלה עמוקות על התורה - פרשת ויצא) (קהלת י'). (כמשד"ל). וקראתיה בשם נפש דוד. על פי מארז"ל אין עושין נפשות כו' שדבריהם הם זכרונם. לזכר עולם יהיה צדיק. וז"ע (שאר בשרו, המוציא לאור ש, לוריא).

סיפור נורא בענין כוח הרצון ללמוד תורה

זה סיפור לי מחסדי ה' והשגחתו הטובה עליו, כי בהיותו כבן ט' שנים בא כבין הערבים כבוד אביו ז"ל עם האדון הדוכס של עירם בוחאב אל חדר לימודו, ועמם גם מורה אחד אשר הביאו הדוכס מצרפת בעד בניו, וינסהו המורה בחכמת החשבון והתשבורת, ויתפלאו מאד מאשר השיב תיכף על כל שאלותיו. והדוכס נתן לו מתנה, וגמר אז עם כבוד אביו שיבא בכל יום בשעה קבועה ללמוד עמו חכמות וידיעת הלשונות, היא השעה שהיה קבוע לו לחזור על ה'ט' מסכתות שזכה להיות בקי בהם, ומפני אימת וכבוד אביו לא היה אפשר לו לסרב בזה, אך מאז הפנותם שכמם ללכת, הוריד דמעה מאין הפוגות כל הלילה על צער אבידת השעה הקבועה לו על חזרת המסכתות, ויהי כאור הבוקר שמע קול הברה בעיר, כי מצאו את המורה הנ"ל נהרג סמוך לעירם.

עוף מוכן לסעודה - שירד מן השמים

שמעתי ממנו שאבי חותנו זכה להיות בין הקרואים אל המשתה והסעודה שעשה הגרבי אליעזר ז"ל כשגמר פירושו על התיקוני זוהר ונתן לו חלק מהעוף הפטום שהמציאו לו מן השמים לבא על שולחנו (עיין מעלות הסולם הערה י"ט, שם כתוב ספרא דצניעותא).

ה'תר"ז על מנת להעמידו על מצב היהודים ברוסיה באותם ימים. הוא עמד בקשר עם הסופר יצחק בר לוינוזן על מנת לשכנעו להוציא לאור בשפה הרוסית את ספרו זורובל. בספר זה ראה רבי דוד כלי חשוב במלחמה באנטישמיות שרווחה ברוסיה. כמו כן יצא בחריפות נגד הרפורמים אשר בקשו באותה העת לשנות קטעים מסוימים בסידור התפילה.

לוריא ואחיו השני אהרן לוריא אשר היה רב בעיר מינסק. - בגיל חמישים ושמונה, בה' בכסלו שנת ה'תרט"ז, נפטר לאחר מחלה קשה. פעילותו הציבורית: הרד"ל נחשב לאחד הכולטים שבגדולי ישראל בדור שלאחר הגאון מווילנה ובתור שכזה עסק גם בהנהגת הציבור היהודי. הוא נפגש עם משה מונטיפיורי בוילנה בשנת ה'תר"ו -

קול קורא

מפעל הזוהר העולמי

נחל לכיש 24/8 בית שמש 436784-0548 / פקס: 029951300.

שאלה: למה אתם מרעישים בלימוד הזוה"ק, הלא ידוע שעד שלא גמר ש"ס אסור ללמוד קבלה?

תשובה: ראשית, צריכים לדעת ממי בא הטעות הגדול? - זה בא מהמשכילים (מקובל מאבדק"ק שטפנשט, מאורות הזוהר), **זה בא מהשבתי צבי יח"ש** (סוד ה'), **שלא רצה שילמדו זוה"ק, שרצה להיות משיח השקר, ואם ילמדו זוהר ידעו את האמת.** - ועכשיו נבאר את הטעות: על לימוד הקבלה כתוב בש"ך, שלא ללמוד קבלה כו' זה רק על קבלה, דהיינו ספרא דצניעותא וכו', ולא על לימוד וגירסת זוה"ק, ואמנם לא נפסק כמותו גם לגבי הקבלה, ומהר"ם פאפיראש זי"ע, כתב בפירושו דנשויו וכן עשרים יכול ללמוד קבלה, אך מכל מקום זוה"ק בגירסא הוא מותר ומיועד לכולם, מנער ועד זקן כמבואר בספר אור הזוהר ובספר מאורות הזוהר. והמקובל מהר"א אזולאי זי"ע, באור החמה כתב האיסור ללמוד קבלה היה רק לזמן קצוב עד ה'ר"ג, ומ - ה'ע' - ש"א והלאה, צריכים לעודד את כולם לעסוק בספר הזוהר, מפני שרק על ידי לימוד הזוהר תבוא הגאולה הרוחנית וביאת המשיח, וכבר כתב המהרח"ו בהקדמה לעץ חיים שכל האיסור היה לאלף החמישי, ועכשיו באלף השישי מצוה וחובה לזרז הגאולה ע"י לימוד הקבלה, ולכן אסור להתחמק מלימוד הקבלה. (והבאנו בספר "אור הזוהר" מ-1000 צדיקים, וגם מרבני הבד"ץ עדה החרדית בשנת תרפ"א, תשס"א, תשס"ב, וכתבו: כבר ידוע לכבודם מעלת לימוד הזוה"ק אשר הוא מבטל כל מיני פורעניות וגזירות קשות ורעות, ולבקש מבני תורה וכו' שכל מי שאפשר לו ישתדל ללמוד דף זוהר בכל יום. ומכל גדולי א"י האשכנזים והספרדים, שרק ע"י לימוד הזוה"ק יבא הגאולה שלימה, וכולם פה אחד פוסקים, ואומרים שכל יהודי ואפילו ילד קטן צריך ללמוד זוה"ק כמ"ש (זוה"ק וירא קיח). **אמר להם רבי שמעון: ... וכשיהיה קרוב לימות המשיח, אפילו נערים שבנוולם עתידיים למצא נסתרות של החכמה ולדעת על ידו קצים וחשבונות, ובאותו הזמן יתגלה לכל.** (וכמ"ש בזהר, נשא אות צ'), **ראה עוד, אור הזוהר בשם זוה"ק** (פ' וירא קיח), **בן איש חי**, (בהק' התקונים בניהו), (נוצר חסד, פ"ד מ' כ'), **אור החמה, הקדמת הרבנים** (לזהר דפוס ג'דבה), **בתקוני הזהר, (כגן הירק), בספר סגולת ישראל** (מע' ז' או' ה'). **ובגלל שעתידים ישראל לטעם מאילן החיים שהוא ספר הזהר הקדוש, יצאו על ידו**

מן הגלות. הגאולה וביאת המשיח תלויים רק בלמוד הקבלה. (הג' מוילנא. אבן שלמה 11,3), ועיקר הגאולה בלימוד הקבלה. (אבן שלמה פי"א או' ג'). **על לימוד הזהר אין שום הגבלות... (החפץ חיים). והיה החפץ חיים מעורר לכולם שילמדו כל שבת את הזהר של אותה פרשה ואפילו לבחורים. (בנין יוסף). רבנו החזון איש זי"ע הורה לשואליו ללמוד זהר כספר מוסר, ובספר מעשה איש (עובדות על מרן הגאון הקדוש החזון איש זצ"ל) כתב משמו: לשון הזהר הקדוש מעורר יותר מכל מאמרי חז"ל. אם דורי היה שומע בקולי, היה לומד כבר מגיל תשע ספר הזהר, וכך היה רוכש יראת שמים במקום... (הרה"ק רבי י"א מקומרנא, נוצר חסד), והבן איש חי בספרו דעת תבונות (פכ"א), כתב שכל יהודי צריך ללמוד בכל יום כל חלקי הפרד"ס אפילו בגירסא, וכן פסק הכף החיים (סופר) בכמה מקומות, שמי שאינו יודע קבלה ילמד זוהר בגרסא, וכן בס' ראשית חכמה כי כולו מלא זוהר, כדי שיחשב לו כאילו למד קבלה, וכן כ' הפלא יועץ, וכן ר' יצחק אלפיייה זי"ע, וכל ספרי הגר"ח מוולאזין וכן ספרי החפץ חיים זי"ע מלאים בדברי הזוה"ק, ואולי עשו כן גם כדי להציל את הטועים שיזכו ללמוד זוה"ק. הרשב"י היחיד שממתיק כל הדינים, כמו שאמר יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין, ליקוטי מוהר"ן (קמא ס"א). אם לא למד זוהר צריך לבוא בגלגול, לא יזכה להיות בגן עדן העליון (זוהר), הבעש"ט צווה לאנשיו: שקודם כל תפלה ילמדו מאמרי זהר. (דודש טוב). וכבר כתב הצדיק המלוב"ן מהר"י אביחצירא זי"ע: הרשב"י הקדוש ע"ה רב כוחו בגן עדן מכל הצדיקים כולם.**

